

Ірина ТУРЧИК,

orcid.org/0000-0001-7845-9047

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент,
доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна) tura28@ukr.net

Наталія БЄЛІКОВА,

orcid.org/0000-0003-2789-7586

доктор педагогічних наук,
професор кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна)

ГЕНЕЗА СИСТЕМИ ШКІЛЬНОГО ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ У США (1930–1944 РР.)

Стаття присвячена генезі системи шкільного фізичного виховання й спорту у США (1930–1944 рр.). Метою є вивчення особливостей встановлення та розвитку спорту та фізичного виховання США в історичній ретроспективі. Необхідність формування належної вітчизняної системи фізичного виховання і спорту спонукає до вивчення історичного досвіду у цій царині, що передбачає дослідження як теоретичних, так і практичних аспектів реалізації фізичного виховання й спорту в минулому. Історичний аналіз досвіду США є важливим джерелом ґрунтовного осмислення та творчого використання позитивних ідей, що зумовлюється насамперед універсальністю науково-педагогічних здобутків США у галузі освіти, яка розвивається в спільній системі координат під впливом глобалізаційних викликів, а також важливості ролі фізичного виховання і занять спортом загалом та у системі освіти США зокрема.

У результаті виявлено, що економічний колапс і, як наслідок, стрімке зростання безробіття впродовж 1930–1945 рр. негативно позначились на системі фізичного виховання й спорту у США. Однак ці виклики обумовили також певні успіхи в розвитку спорту, насамперед зростання кількості громадян США, які самостійно розпочали заняття спортом, як наслідок, актуалізацію розвитку дитячого та молодіжного спорту, поширення сімейних занять руховою активністю. Характерними рисами цього періоду стала доступність занять спортом (демократичність) усім верствам населення, організація програм під егідою держави й громадських організацій, спрямованих на залучення молоді до занять руховою активністю, що мали довготривалий соціальний ефект.

Друга світова війна загострила увагу уряду на недостатньому рівні фізичної підготовленості населення США, що привело до того, що фізична підготовка учнів стала важливим завданням шкільних програм з фізичного виховання, почався активний розвиток адаптивного спорту й наукових розвідок у галузі фізичної культури і спорту.

Ключові слова: США, шкільне фізичне виховання, спорт, історія, генеза.

Iryna TURCHYK,

orcid.org/0000-0001-7845-9047

Candidate of Physical Training and Sport Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at Department of Theory and Methods of Physical Education
of Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
(Drohobych, Lviv region, Ukraine) tura28@ukr.net

Nataliia BIELIKOVA,

orcid.org/0000-0003-2789-7586

Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of Physical Theory Education, Fitness and Recreation
Lesya Ukrainka Eastern European National University
(Luts'k, Ukraine)

GENESIS OF SCHOOL PHYSICAL EDUCATION AND SPORTS IN THE USA (1930–1944)

The article deals with the genesis of the school physical education and sports system in the United States (1930–1944). Purpose is studying the features of the establishment and development of sports and physical education in the United States in historical retrospect.

Historical analysis of the US experience is an important source of reflection and creative use of positive ideas, caused by the universality of scientific and educational achievements of the United States in the field of education, which develops

in a common coordinate system under the influence of globalization challenges, as well as the importance of the role of physical education and the US education system in particular.

As a result, it was revealed that the economic collapse and, as a result, the rapid increase of unemployment during the years 1930–1945 had a negative impact on the physical education system (FCF) and sports in the United States. However, these challenges have also led to some successes in the development of sports. First of all, there is an increase in the number of US citizens, who started sports on their own, as a result, the actualization of the development of children's and youth sports, the spread of family exercise of motor activity. A characteristic feature of this period was the accessibility to sports (democracy) by all groups of the population, the organization of programs under the auspices of the state and public organizations aimed at involving young people in physical activity, which had a long-lasting social impact.

The Second World War sharpened the government's attention to the lack of physical education of the US population, which led to the fact that physical training of students became an important task of school programs, began the active development of adaptive sports and scientific explorations in the field of physical culture and sports.

Key words: USA, school physical education, sport, history, genesis.

Постановка проблеми. Діюча система фізичного виховання і спорту в Україні не відповідає сучасним вимогам і відповідним міжнародним стандартам, тому потребує радикальної перебудови. Необхідність формування належної системи фізичного виховання і спорту спонукає до вивчення історичного досвіду у цій царині, що передбачає дослідження як теоретичних, так і практичних аспектів реалізації фізичного виховання і спорту в минулому. Важливим з цього погляду є звернення до практик тих держав, які є успішними у зазначеній сфері зараз. Вважаємо, що історичний аналіз досвіду США може стати важливим джерелом ґрунтового осмислення та творчого використання позитивних ідей, що зумовлюється насамперед універсальністю науково-педагогічних здобутків США у галузі освіти, а також важливістю ролі фізичного виховання і занять спортом загалом та в системі освіти США зокрема.

Аналіз досліджень. Окремі аспекти розвитку теорії та практики фізичного виховання і спорту у США досліджували вітчизняні науковці, зокрема Ю. Брискін (2015 р.), М. Булатова, С. Бубка, В. Платонов (2012 р.), О. Віндюк (2003), С. Гуськов, В. Платонов, М. Линець (2000 р.), С. Степанюк, О. Гречанюк, І. Маляренко (2006 р.), Т. Осадча, І. Максименко (2008 р.), Н. Пангелова (2007 р.), І. Турчик (2014, 2019 рр.). Вагомий внесок у поширення історії фізичної культури США здійснили російські вчені, а саме С. Гуськов (2000 р.), Б. Голошапов (2007 р.), Л. Кун (1982 р.), В. Олимова (1985 р.), Н. Пономарьов (1970 р.), В. Столбов (1983 р.). Ю. Фомин (1990 р.).

Мета статті. З огляду на вищесказане важливим є вивчення особливостей встановлення та розвитку спорту та фізичного виховання США в історичній ретроспективі, що стало метою нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Період між 1930 і 1945 рр. був важливим перехідним проміжним періодом в американській історії. Велика депресія, що розпочалась у кінці 1929 р., колапс

фондової біржі у США потрясли підвалини американського суспільства. У результаті знецінювалися акції, закривалися банки, зростали ціни, скорочувалося промислове виробництво й надзвичайно зростав рівень безробіття.

У 1929 р. Д. Карнегі (John, 1930: 325; Howard, 1929: 240) оприлюднив численні зловживання у спортивному житті коледжів, а саме залучення до виступів професіоналів, надання їм оплати та інші численні порушення. Наслідком негативного розголосу й загального економічного колапсу у державі стало значне зменшення фінансування багатьох спортивних програм у закладах вищої школи.

Під час Великої депресії дуже мало вболівальників мали, на жаль, можливість оплатити квитки на змагання. Це, як не дивно, привело до занять спортом глядачів, які потребували видовищ. У результаті цього актуалізувалися дитячий та молодіжний спорт, сімейні заняття. Ще одним прикладом може бути значне поширення серед громадян-любителів США софтболу, тобто різновиду професійного виду спорту бейсболу, що вимагає меншого майданчика та екіпірування.

Власне софтбол став у 1930-х рр. найпопулярнішим рекреаційним (розважальним) спортом у США. До 1940 р., тобто під час завершення Великої депресії, функціонувало понад 300 000 клубів, а в аматорській асоціації софтболу налічувалося понад 3 млн. гравців (Gerber et al., 1974: 562).

Таким чином, події років Великої депресії обумовили ще одну особливість спорту у США, а саме його демократичність, адже громадяни всіх соціально-економічних шарів отримали можливість брати участь у рекреаційних і спортивних заходах, що історично були доступні насамперед привілейованому класу.

Важливою була підтримка фізичного виховання і спорту з боку як уряду, так і громадських організацій.

Так, десятима федеральними агенціями були розроблені спортивні та рекреаційні програми,

що ставили за мету негайне залучення до занять спортом з досягненням довготривалого ефекту. Найбільш відомими були «Національна адміністрація молоді», «Захист цивільного населення», «Адміністрування трудових успіхів».

Відзначимо значний внесок громадських організацій, які розробляли власні спортивні та рекреаційні програми для молоді. Найактивнішими в означений період часу були скаутські організації, жіночі й чоловічі молодіжні християнські союзи та католицькі молодіжні організації. Найбільшого поширення набула програма створена у роки Великої депресії під назвою «Молодіжний спортивний рух». Власне, під егідою цього руху відбувся сплеск у діяльності «Малої бейсбольної ліги» у м. Вільямспорт (Пенсильванія), яка в подальшому спричинила різкий зліт молодіжного спорту. Зараз “Little League Baseball and Softball” (офіційно “Little League Baseball Inc.”) – це некомерційна організація, що базується в Саут-Вільямспорт, організовує молодіжний бейсбол та софтбол у США та за кордоном, її членами є більше 90 країн (Carriere, 2005: 351).

У часи Великої депресії участь дітей у Малій бейсбольній лізі, як визнають американські вчені, мала значний соціальний ефект. Так, Майкл Керрієр (Michael H. Carriere) у статті «Алмаз – найкращий друг хлопчика. Ріст Малої бейсбольної ліги 1939–1964» (Shearn, 2017: 1) підкреслює велику консолідуючу цінність бейсболу, адже в цей період сім’ї середнього класу купували власні будинки та переїжджали у передмістя. Вони покидали багатодітних родичів та згуртовані громади, у багатьох американців виникли проблеми з розумінням, як має працювати їх нова самостійна сімейна одиниця. Як зазначає автор, заняття бейсболом вчили та об’єднували сім’ї разом, оскільки щовечора протягом сезону усі разом (батько, мати, дочка та син) перебували на бейсбольному майданчику. Значимо, що дівчатам до 1973 р. було заборонено брати участь у змаганнях. Мала ліга посилила традиційні гендерні ролі, які порушила Друга світова війна: хлопці могли грати, чоловіки – вести, а жінки та дівчата – їх розвеселяти.

Наступною важливою перевагою занять дітей у бейсбольній лізі було запобігання дитячої злочинності, яка була досить поширеним явищем у цей час. Один щасливий тато написав до штабквартири Малої ліги про те, що спорт утримував його синів «від подорожі небезпечним шляхом. Заняття бейсболом, вважав він, спрямовують зусилля молодих людей на корисний відпочинок, а не на пустощі та вчинки вандалізму». Малі гравці Ліги навчилися практикувати, як перемогти

та програти, залишилися поза неприємностями (Van Auken, 2007: 15).

Окрім того, як зазначають американські вчені, заняття бейсболом готували хлопчиків до роботи, особливо це стало важливим у післявоєнний період. Як зазначає історик Джордж Ліпсіц (George Lipsitz), погіршення економіки малого бізнесу під час війни мало важливі соціальні наслідки. Побутувала віра в те, що будь-який чоловік може розпочати власну справу й забезпечувати сім’ю, і це було важливим психологічним елементом американського етносу. Проте американська економіка рухалась у більш корпоративному напрямі. Післявоєнні чоловіки мали пристосуватися до роботи у великих корпораціях. Навчання бути гравцем команди та «грати за правилами» тепер були важливими елементами професійного успіху. Чи є кращий спосіб відточити ці навички, ніж організовані види спорту? Мала ліга змогла допомогти багатьом верствам населення Сполучених Штатів змиритися з цим новим післявоєнним порядком, як зазначає Майкл Керрієр (Michael H. Carriere). Він також вказує на те, що Мала ліга формувала у малих американців патріотизм, що було дуже важливо у період Холодної війни (Carriere, 2005: 351).

Вплинули на розвиток фізичного виховання і спорту у США події, пов’язані з Другою світовою війною. У 1941 р., після нападу японського імператорського флоту на гавань Перл Харбор у Тихому океані, розпочалася війна між Японією і США. Економіка США була спрямована на воєнні потреби, що дало їм можливість вийти з періоду Великої депресії.

Значимо, що у XIX столітті актуальною державною проблемою був недостатній рівень фізичної підготовленості населення. Проте під час років Великої депресії вона відійшла на другий план, оскільки домінували труднощі з продуктами, проживанням та працевлаштуванням.

Однак з початком війни рівень фізичної підготовленості населення знову став предметом бурхливого обговорення у країні, адже багато чоловіків і жінок, які були призвані на військову службу пройшли контроль рівня здоров’я та базової підготовки. В результаті цього було з’ясовано, що велика кількість має низький рівень фізичного здоров’я, який часто-густо пов’язаний з недостатнім рівнем розвитку фізичних якостей.

У 1943 р. під час військової конференції з фітнесу доповідачами було підкреслено, що шкільне фізичне виховання є неефективним, тому необхідно перенести акценти із занять спортом та іграми на фітнес-програми, що будуть спрямовані на зростання рівня фізичної підготовленості школярів.

Хоча це завдання не було повністю реалізовано в шкільних програмах, проте стала очевидною важливість фітнесу у суспільстві загалом. Актуалізувалися дослідження з проблем фітнесу, були розроблені нові методики тренувань і тестування рухових якостей (Weston, 1962: 319).

Варто відзначити, що у часи війни значна кількість відомих спортсменів перебувала у лавах військових сил США. Продовжувалася тенденція, яка розпочалася ще в часи Великої депресії, до зростання кількості безпосередніх «учасників спорту». Військовий департамент вкладав величезні гроші в спортивне обладнання та підготовку фахівців, які б обслуговували особовий склад. До служби в ролі інструкторів, тренерів і спортивних адміністраторів постійно закликали спортсменів.

У кампусах, де проводилася військова підготовка, будувалися нові спортивні споруди й розширялися можливості для занять спортом особовим складом, проводилися змагання між різними кампусами. Особливо популярними в ті часи стали такі види рекреаційного спорту, як бадмінтон, стрільба з лука, шафлборд (гра на розміченому столі або корті з використанням кійів і шайб), волейбол, настільний теніс, які трактувалися водночас як відпочинок й були спрямовані на відновлення організму солдат.

Хоча, як було сказано вище, у шкільних програмах значну увагу стали приділяти фітнесу (фізичній підготовці), проте вчителі намагалися зробити програму максимально збалансованою, реалізуючи всі групи завдань.

У роки війни предмет «фізкультурна освіта» знову став невід'ємною частиною шкільної освіти, який пережив усі «непотрібні проблеми», що були обумовлені значним зменшенням шкільних бюджетів під час років Великої депресії.

Важливим досягненням цього періоду є початок розвитку наукових спеціальностей у спорті, які через 20 років стали самостійними науковими предметами, зокрема кінезіологією, біомеханікою. Варто зазначити, що до Другої світової війни наукові розвідки в галузі фізичного виховання і спорту зводилися переважно до визначення фізичної і технічної підготовленості.

Розуміючи важливість наукових досліджень, спрямованих на підвищення рівня фізичної підго-

товленості населення, уряд США, незважаючи на воєнні дії, знайшов необхідні ресурси для збільшення фінансування галузі фізичного виховання і спорту (Weston, 1962: 319).

Найважливішим напрямом дослідження було вивчення фітнесу як засобу зростання фізичної підготовленості майбутніх солдатів. Акцентувалась увага на методиках розвитку фізичних якостей і на моніторингу рівня фізичної підготовленості. Окрім того, було започаткована теорія вивчення процесу навчання рухових вмінь і формування рухових навичок. Це було особливо важливо для авіаційних воєнних спеціальностей, які під час воєнних дій змушені були приймати рішення в умовах дефіциту простору й часу.

Також вагомим досягненням цього періоду був активний розвиток адаптивного фізичного виховання. Хоча реабілітація була частиною ФКО у США завдяки впливу шведської гімнастичної системи, проте реальний поступ у розвитку цього напрямку відбувся впродовж Другої світової війни, коли тисячі поранених воєнних потребували фізичної реабілітації та рухової активності, від якої вони могли отримати задоволення.

Висновки. Економічний колапс і, як наслідок, стрімке зростання безробіття впродовж 1930–1945 рр., негативно позначилися на системі фізичного виховання (ФКО) і спорту у США. Однак ці виклики обумовили також певні успіхи в розвитку спорту, насамперед зростання кількості громадян США, які самостійно розпочали заняття спортом, як наслідок, актуалізацію розвитку дитячого та молодіжного спорту, поширення сімейних занять руховою активністю. Характерними рисами цього періоду стала доступність занять спортом (демократичність) усім верствам населення, організація програм під егідою держави й громадських організацій, спрямованих на залучення молоді до занять руховою активністю.

Друга світова війна загострила увагу уряду на недостатньому рівні фізичної підготовленості населення США, що привело до того, що фізична підготовка учнів стала важливим завданням шкільних програм з фізичного виховання, розпочався активний розвиток адаптивного спорту і наукових розвідок у галузі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Турчик І. Становлення та розвиток дитячого спорту і фізичного виховання у післявоєнний період у США (1945–1980 рр. XX ст.). *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип. 19. Т. 1. С. 196–199.
2. Турчик І. Шкільний спорт у середніх та старших школах США (масштаби та чинники залучення). *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014, № 2–3 (20–21). С. 53–58.
3. Gerber E.W., Felshin J., Berlin P., Wyrick W. *American Women in Sport* Addison Wesley. First Edition (US) First Printing edition. 1974. 562 p.

4. Savage H.J. American College Athletics. New York : The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, 1929, Bulletin No. 23. P. 240.
5. Griffith J.L. The Carnegie Reports. *The Journal of Higher Education*. 1930. Vol. 1. No. 6 (June). P. 325–330. Published by: Taylor & Francis, Ltd.
6. Carriere M.H. A Diamond Is a Boy's Best Friend: The Rise of Little League Baseball, 1939–1964. *Journal of Sport History*, University of Illinois Press. 2005. Vol. 32. No. 3 (Fall). P. 351–378.
7. Van Auken R. Origin of Little League Baseball Pennsylvania Legacies. *The Historical Society of Pennsylvania*. 2007. Vol. 7. No. 1 (May). P. 15.
8. Shearn A. How Little League Prepares Kids for Work. URL: <https://daily.jstor.org/when-little-league-invented-why>.
9. Siedentop D. Introduction to Physical Education, Fitness, and Sport. McGraw-Hill Higher Education. 2003. 448 p.
10. Weston A. The Making of American Physical Education. Series in health, physical education, physical therapy, and recreation. Appleton-Century-Crofts, 1962. 319 p.

REFERENCES

1. Turchyk I. Stanovlennia ta rozvytok dytiachoho sportu i fizychnoho vykhovannia u pisliavoienni period u SShA (1945–1980 rr. XX st.). [Formation and development of school sports and physical education post-war period in the United States (1945–1980, 20th century)]. Scientific journal “Innovative Pedagogy”. Black Sea Research Institute of Economics and Innovation, 2019. Vol. 19. T. 1. P. 196–199 [in Ukraine].
2. Turchyk I. Shkilnyi sport u serednikh ta starshykh shkolakh SShA (masshtaby ta chynnyky zaluchennia) [School sport in middle and high school in the USA (degree and facts of involvement)]. Comparative-pedagogical studios, 2014, № 2–3 (20–21). S. 53–58 [in Ukraine].
3. Ellen W. Gerber, Jan Felshin, Pearl Berlin, Waneen Wyrick. American Women in Sport Addison Wesley. First Edition (US) First Printing edition (1974), p. 562.
4. Howard J. Savage, American College Athletics. New York: The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching, 1929, Bulletin No. 23, p. 240.
5. John L. Griffith The Carnegie Reports. *The Journal of Higher Education*. Vol. 1, No. 6 (Jun., 1930), pp. 325–330 Published by: Taylor & Francis, Ltd.
6. Michael H. Carriere A Diamond Is a Boy's Best Friend: The Rise of Little League Baseball, 1939–1964. *Journal of Sport History*, University of Illinois Press. Vol. 32. No. 3 (Fall 2005), pp. 351–378.
7. Robin Van Auken. Origin of Little League Baseball Pennsylvania Legacies. *The Historical Society of Pennsylvania*. Vol. 7. No. 1 (May 2007), p. 15.
8. Shearn A. How Little League Prepares Kids for Work. Online available: <https://daily.jstor.org/when-little-league-invented-why>.
9. Siedentop D. Introduction to Physical Education, Fitness, and Sport. McGraw-Hill Higher Education. 2003, p. 448.
10. Weston A. The Making of American Physical Education. Series in health, physical education, physical therapy, and recreation. Appleton-Century-Crofts, 1962, p. 319.